

DEEL I

Puerto Limón

I

De zon stond loodrecht aan de hemel, er was geen ontkomen aan de hitte. Hij zweette als een otter, zijn ondergoed schuurde en zijn overhemd plakte alsof het op zijn rug was gelijmd. Joost mag weten waarom hij zich ooit door Carolee hiertoe had laten overhalen. De bus schokte naar voren. Het stonk er vreselijk naar diesel. Onder de vloerdelen krijsde de versnellingsbak, metaal op metaal, alsof de boel in elkaar werd geperst of in duizend stukken uiteengereten. Hij keek langs Carolee door het raampje naar buiten en voelde zich ietwat onpasselijk worden, ondanks ieders geruststelling dat het water hier toch echt drinkbaar was – *potable*, het woord lag op ieders lippen bestorven alsof ze zichzelf moesten overtuigen. Bovendien zou het eten volgens de strengste hygiëne-eisen bereid zijn en de glazen, waarin hun rum punch werd geserveerd, waren grondig gespoeld in kokendheet, kraakhelder bronwater, want ze zaten niet in Mexico of Guatemala of Belize, echt niet, het was hier heel bijzonder, brand-schoon, een waar toeristenparadijs. En goedkoop. Ook dat.

Hij had hoofdpijn, dat moest er nog bij komen. Althans, hij voelde die opkomen. Wat niet zo gek was, want hij had bij de lunch drie cocktails achterovergeslagen. Hij had zo'n enorme dorst gehad dat hij de hele kan rumpunch in één keer leeg had willen drinken zodra de kelner hem op tafel zette, en nee, het water hoefde hij niet, wat ze ook zeiden, hij dronk alleen water uit onaangebroke flessen. Hij wreef in zijn ogen. Zijn aspirines en de ciproxin zaten in zijn medicijn-doosje in zijn hut, dus daar had hij nu weinig aan. Ze reden door naamloze straten met talloze bedrijfjes waar het wemelde van de mensen en de honden, door ratachtige vogels gekoloniseerde bomen en een bewapende lijfwacht voor elke winkel, die hier volgens het gidsje *tienda* heetten. Wat zei die bewaking over de mate van leefbaarheid hier? *Bien vecinos*. Welkom. *Mi casa es su casa*.

De bus bonkte door een van de miljoenen kuilen in de weg die gaapten als kraters en Carolee zocht houvast bij zijn arm. Hij hoorde de man in de stoel voor hen – Bill? Phil? – binnensmonds vloeken. ‘Kan hij niet wat rustiger rijden?’ zei Carolee in de richting van de chauffeur, naar de achterkant van de gemillimeterde schedel met de te grote oren, de te magere nek en het witte, uitgeharde litteken in de vorm van een vishaakje bij de haargrens. Hij keek weer uit het stoffige raam, naar het schip dat voor anker lag in de haven, als een enorm glanzend bouwwerk uit een verdwenen beschaving, of in elk geval een die op het punt stond te verdwijnen. ‘Ik weet het niet,’ kraakte hij, zijn stem vervormd door de kikker in zijn keel, alsof hij op zijn oude dag in een Louis Armstrong veranderde; alles, zelfs zijn lach, klonk als een luchtloze rasp. ‘Ik wou dat hij opschoot, hoe sneller we dit achter de rug hebben, hoe beter. Wandelen in de natuur.’ Hij sprak de laatste zin nadrukkelijk smalend uit. ‘Met deze hitte? Gekkenwerk.’

‘Kom op, Sten, niet zo somber.’ Hij kon de manier waarop Carolee nu naar hem keek uittekenen: met grote ronde ogen en haar hoofd een beetje schuin, alsof zijn woorden van zo-even haar uit balans hadden gebracht. Zij genoot van deze excursies. Van de vogels en van de apen, maar ook van de boetiekjes met de souvenirs en de restaurants die een beetje uit de buurt lagen maar die, als je iedereen moest geloven, nog niet ontdekt waren door de toeristen, al stonden ze gewoon in elke reisgids vermeld en sprongen de kelners zowat uit hun schoenen zodra er een toerbus voor de deur parkeerde. Ze sprak de taal niet, ze kwam niet verder dan ‘¿cuánto?’ en ‘demasiado’, maar dat deerde haar niet. Ze wilde van alles. Ze wilde het leven proeven, nieuwe ervaringen opdoen, de sleur doorbreken. Wat heeft je pensioen voor nut als je op een stoel zit weg te kwijnen? Haar favoriete zin die hij van ’s morgens vroeg tot ’s avonds laat hoorde, dag in, dag uit, totdat hij was gezwicht, terwijl hij zelf van mening was dat je dan beter thuis kon wegwijnen, waar het water tenminste drinkbaar was.

‘Vanmorgen zei je nog dat je wel wat lichaamsbeweging kon gebruiken, in plaats van, hoe formuleerde je dat ook alweer? Sjoelen en met je ellebogen op de toog hangen.’ Ze hield haar hoofd nog een graadje schuiner, zodat haar blonde haar, dat ze nog steeds lang

droeg, schuin voor haar gezicht viel, en op dat moment voelde hij wat hij altijd voor haar had gevoeld, haar speciale aantrekkingskracht, die hem nu al meer dan veertig jaar in zijn greep hield. ‘Of heb ik het mis? Begreep ik je verkeerd? Hm? Nou, meneer? Zeg het eens?’ Ze gaf hem een por om haar woorden kracht bij te zetten, maar het was een plaagstootje, een speelse vinger die ze gemoedelijk tussen zijn ribben stak, en ondanks zijn humeur kon hij zijn lachen niet houden.

Later reden ze over de bochtige weg langs de kust, waar het wegdek steeds slechter werd, de huizen steeds spaarzamer en het groen zo groen dat het pijn deed aan je ogen. Het was een uur ’s middags. Het dak van de bus stooftde in de zon. Mensen sukkelden in slaap, hun hoofd viel met een schok naar achteren of wiegde op hun armen. Hoewel dat de raampjes openstonden, was de lucht gestold, alsof het een andere substantie werd, dik en zwaar als stroop. Ze hadden in een authentiek eethuisje geluncht, tussen de Ticos (zo heetten de bewoners hier), die hun soep op dezelfde manier oplepelden als mensen overal ter wereld. Dat dit oord bestond, met deze mensen, onafhankelijk van hem en alles wat hij kende, zoiets kon hem eindeloos verbazen, alsof hij buiten zijn eigen lichaam was getreden, een geest die door een andere werkelijkheid zweefde. Hij probeerde zijn omgeving vast te leggen met zijn camera en drukte plichtsgetrouw op de knop, maar de foto’s zelf zouden vluchtig zijn, beelden die straks zonder enige samenhang in rap tempo op een computerscherm voorbij zouden schieten, en bovendien zou er nooit iemand naar kijken, dat wist hij nu al. De kelner had borden rijst met bonen op tafel gezet, met een of ander gebakken visje. En rumpunch, goddank, maar nu hij erbij stilstond herinnerde hij zich het getinkel van de ijsklontjes in de kan, en je wist maar nooit waar ze van waren gemaakt. Hij had er wel een idee van.

De chauffeur gooide het stuur om, schakelde naar een lagere versnelling en toen weer naar een hogere. Hij voelde zijn maag samenknippen. Ze passeerden een handjevol huizen, een kruidenierszaak, een schoolgebouw, en opeens werden de bermten aan weerszijden van de weg bevolkt door jongetjes in witte overhemden en donke-

re broeken en meisjes in bijpassende bloesjes en rokjes, die door de okerkleurige modder ploeterden, op weg naar school of juist niet, hij had geen idee, want ze liepen ieder aan een kant in tegenovergestelde richting. Misschien een dubbel lesrooster, zoiets. Of was het siësta-tijd? Deden ze hier aan siësta?

Hij had van iemand gehoord dat in dit land voor iedereen de leerplicht gold, van groep een tot en met ten minste de tweede klas van de middelbare school. Dat viel mee. Ze waren dus niet analfabeet en ze konden sommen maken, meer had je immers niet nodig in een economie die op toerisme dreef. Talenkennis, misschien. Het dialect van de kelner in het eethuisje was een soort opgewonden Jamaicaans, een reggae-engels dat amper verstaanbaar was. Toch sprak iedereen een aardig mondje engels, mede dankzij het Amerikaanse imperium en de consumentenkoorts die zich als een olievlek over de aarde verspreidde tot de ‘koop nu, betaal later’-boodschap als een soort tribaal refrein tot in de verste uithoeken weergalmd. Het is een fluctuerende golfbeweging tussen nodig hebben en willen hebben, dacht hij, al die spullen, al die apparaten, al die handzame toestelletjes ... Wat hij nu nodig had – echt heel erg nodig – was een sanitaire stop. En vocht voor zijn droge keel, een fles water, een blikje fris. Of kauwgum, had er soms iemand kauwgum?

Carolee's hoofd rustte op zijn linkerarm. Ze lag te soezen en haar zweet vermengde zich met het zijne. Hij probeerde haar niet wakker te schudden toen hij haar tas pakte, waarin hij een onaangebroken flesje water met schroefdop zag zitten. Zij had eraan gedacht water mee te nemen, hij niet. Haar tas, zo'n ding met een schouderriem die ze altijd diagonaal over haar borst droeg tegen brutale dieven, stond bij haar voeten op de vloer. Hij boog zich opzij en toen hij zijn arm voor haar langs uitstreekte, voelde hij de spieren in zijn onderrug trekken, een vinnig steekje, net genoeg om hem te herinneren aan de rugpijn die hem al een poosje kwelde en aan de oefeningen die hij van zijn fysiotherapeut had opgekregen om zijn spieren soepel te houden, oefeningen die hij had verzuimd omdat hij op vakantie was, met een cruiseschip, waar eten en drinken het enige was wat telde aan boord; pas als je tien kilo was aangekomen en een levercirrose had opgelopen, had je je geld goed besteed.

Hij kon de fles pakken zonder zijn vrouw, die hij als contragewicht gebruikte bij het vooroverleunen, wakker te maken, en nu schroefde hij de dop van de fles en liet hij eerst het water door zijn mondholte spoelen voor hij het doorslikte. Het was alsof hij de laatste tijd altijd en overal dorst had; thuis, op het schip, onder de zon, overal, en hij vroeg zich af of die dorst soms iets met zijn leeftijd te maken had, het eerste symptoom van een of ander nog niet gediagnosticeerd syndroom – zo'n afgrijselijk acroniem – dat hem uiteindelijk met een duistere bloem van imploderende cellen zou vellen. Gierende banden. Een kuil. Nog een. Carolee schoot snakkend naar adem wakker. 'Watte?' mompelde ze en ze probeerde haar blik te focussen.

'Je was weggedommeld.'

Hij gaf haar een minuutje om terug te keren naar de werkelijkheid van de bus, de ranzige lucht van de oververhitte zee en de vochtige jungle. Ze had bij de lunch ook rum gedronken, rum zo donker als olie, in een besmeurd glas dat voor tweederde was gevuld met cola light, zonder ijs. Ze waren het geen van beiden gewend op dit uur al te drinken, maar och, het was vakantie, nietwaar? En hij was met pensioen; *voordood*, zoals hij het liever noemde. Feest maar raak. Iedereen was aan het brassen.

'Ik heb gedroomd,' zei ze.

'Ik ook. Dagdromen. Heb jij kauwgum?'

Ze schudde haar hoofd. 'Water?' zei ze, ze maakte er een vraag van, en ze reikte al naar haar tas toen ze het flesje in zijn hand zag. 'Ah, je had het al gevonden.'

Hij gaf haar de fles. Ze draaide de dop los en nam een slokje. 'Gat-ver.' Ze trok een vies gezicht. 'Wat smerig.'

'En heet genoeg om een theezakje in te hangen. Wedden dat ze de fles gewoon ergens onder een kraan hebben gevuld, net als in die film, hoe heet ie ook al weer? Die in India.'

'Nee, hoor. Dit water heb ik gewoon op de boot gekocht.'

Hij keek weer uit het raam. Nog meer kinderen, nog meer schooluniformen, een *tienda* met de deur wagenwijd open waar ze binnen misschien frisdrank verkochten, cola, Naranja Crush. Hij zag schonkige geiten, palmbomen, bananen, wasgoed aan de lijn, een groep grijsharige mannen die kaartten aan een tafel op een binnen-

plaats tussen witgepleisterde huizen, het hele tafereel suisde voorbij als een film die op de verkeerde snelheid werd afgespeeld. En opeens, zonder waarschuwing, maakte de bus bij een splitsing een scherpe ruk naar links en staken ze een nauwe tunnel van vegetatie in, waar boomtakken het dak geselden en honden en kippen springend en fladderend uiteenweken. Carolee viel als een lappenpop tegen zijn schouder en daar ging ook het water, de fles viel met een vochtige smak op de grond en rolde onder een stoel. ‘Jezus,’ zei hij, ‘die vent rijdt ons nog hartstikke dood.’

Hij stond abrupt op en liep behoedzaam door het gangpad naar voren om niet tegen de stoelleuning te stoten. Hij was een grote man, ruim een meter negentig lang en honderd kilo, het leeuwendeel van zijn gewicht nog waar het hoorde en zijn gestalte nam het hele gangpad in beslag. Mensen draaiden zich om en keken op – althans, degenen die niet in een rumroes waren verzonken – maar om zijn evenwicht niet te verliezen concentreerde hij zich op het achterhoofd van de chauffeur. Er zaten ongeveer twintig passagiers in de bus, voornamelijk stelletjes, van wie de meeste van zijn leeftijd waren. Hij kende ze van gezicht, niet bij naam. De reis was in San Diego begonnen en ze hadden inmiddels Cabo San Lucas, Puerto Vallarta, Puerto Quetzal, Puntarenas, het Panamakanaal en Colón gezien. Hoewel er bijna tweeduizend passagiers op het schip zaten, leerde je na verloop van tijd de medereizigers die zich voor dit soort excursies opgaven kennen, of op zijn minst herkennen.

Hij sprak de chauffeur aan. ‘Neem me niet kwalijk, kunt u misschien iets rustiger rijden?’ Er flitste een momentopname langs de voorruit, die na een duik als een rodeostier spoorlags verdween. De chauffeur schakelde, wierp een ongeduldige blik over zijn schouder en hield zich doof. Sten waagde nog een poging. ‘Pardon? De mensen in de bus staan doodsangsten uit. Ik ook, trouwens.’

Het was alsof de chauffeur hem niet hoorde. Sten keek nog eens goed, en ontdekte dat de man iPod-microfoontjes in zijn oren had, van die dingen die er als sierdopjes uit staken, net als de zwarte houten plugjes die Cody, het vriendje van zijn zoon, in zijn uitgerekte oorlellen had laten monteren. De bus raasde door terwijl de tijd vertraagde. Sten bestudeerde de man van boven, de glanzende mahonie-

houten helm van haar op zijn hoofd, de oren als handvatten die je kon vastpakken en omdraaien, de sprietige toefjes haar op zijn kin. De muziek stond hard genoeg om boven de herrie van de motor uit te komen. Reggae. De eeuwige reggae die je hier altijd en overal hoorde, alsof het een primaire levensbehoefte was. Hij had een pesthkel aan reggae. En hij had ook een pesthkel aan deze rotvent die het vertikte een fatsoenlijk tempo aan te houden of een sanitaire stop in te lassen. En hij had er een pesthkel aan om genegeerd te worden. Wat hij dus deed, zo omzichtig mogelijk, was de oordopjes uit die verdraaide oren trekken, en nu ging de bus warempel langzamer rijden, de chauffeur – hoe oud zou hij zijn, dertig, vijfendertig? – besteedde opeens wel aandacht aan hem. Mooi zo.

‘Ga naar je stoel.’ De chauffeur loerde naar hem over zijn schouder, wuifde met zijn hand alsof hij een bromvlieg verjoeg en verborg zijn ogen achter een gitzwarte zonnebril, die hij uit zijn borstzakje viste.

‘Ik vroeg alleen of u iets rustiger wilde rijden. Er zitten oude mensen in deze bus. We hebben toch geen haast?’

De chauffeur negeerde hem en hield zijn blik strak op de weg gericht. De oordopjes bungelden om zijn hals, de muziek gereduceerd tot een metalige beat met de nasale klaagstem verloren in de mix. ‘Ga zitten,’ zei hij zonder zich om te draaien en hij gaf nog een extra dot gas. ‘Passagiers mogen niet voor in de bus komen.’ Hij wees op een bordje waarop stond: **BLIJFT U ACHTER DE STREEP.**

Sten verroerde zich niet. Hij bleef gewoon staan en torende als een standbeeld boven de chauffeur uit, zijn ene hand stevig om het bagagerek, de andere om de stoelleuning. ‘Wat dacht u van een sanitaire stop? Er zijn hier toch wel ergens toiletten?’ Terwijl hij de vraag stelde, hoorde hij hoe dwaas hij klonk. Hij kon zich levendig indenken wat de chauffeur op dit moment van hem dacht, van hen allemaal, die bevoorrechte blanke meute die dit eiste en die dat eiste, die alleen vandaag hier waren en morgen weer foetsie. Wat kon het die knul schelen? Morgen meerde er een ander cruiseschip aan, en overmorgen weer een.

Uiteindelijk, toen de spanning als een dik koord tussen hen in de lucht hing, draaide de chauffeur met een ruk zijn hoofd om, zijn ogen

als twee vage cirkels achter de plastic brillenglazen. ‘Vijf minuten,’ zei hij, terwijl de reggaebeat tegen zijn halsslagader pulseerde en als straling uit zijn felgekleurde hemd opsteeg. Reggae. Dreun-dreun-boem. Dreun-dreun-boem. ‘Over vijf minuten zijn we er. En ga nu zitten. Meteen.’

Vijf minuten? Het waren er eerder vijftien – en reken maar dat hij de tijd op zijn horloge bijhield, want al die tijd was zijn maag van streek en stuurde zijn blaas dringende signalen via zijn zenuwstelsel naar zijn hersenen, die zich inmiddels hadden bevrijd van de slimerende naweeën van de rum, zodat hij zich op belangwekkende zaken kon richten. Zoals ontsnappen uit deze stoofdoos. Zoals pissen. Iets drinken. Deze excursie zo snel mogelijk afronden zodat hij terug kon naar de boot, een douche nemen en languit op bed liggen, met gesloten ogen en dromen van helemaal niets.

Toen de chauffeur eindelijk vaart minderde, kwam dat door het wegdek dat hier nauwelijks begaanbaar was, met overal brokstukken en diepe kuilen alsof het door mortieren was bestookt. Ze werden door elkaar gerammeld op hun stoel omdat de bus dwars door alle kuilen reed, met wielen die worstelden om op het asfalt te blijven, een bonkend chassis en de versnellingsbak die zo’n snerpand gekreun voortbracht dat Sten zich afvroeg of ze de terugweg soms te voet moesten afleggen. ‘Wat een toestand,’ zei hij schor tegen Carolee, die tegen hem aan werd geslingerd. ‘Zouden ze hier ook een wegwacht hebben, denk je?’

De wandeling in de natuur was niet door de bemanning van de cruiseboot georganiseerd. Een of andere conciërge of een entertainmentmanager, hoe heette zo iemand, een giechelend wicht met een breed gezicht, kletterhakken en een opkruipend rokje, had de brochure in hun handen geduwd, tegelijk met een hele trits andere brochures voor een tiental andere activiteiten, variërend van kajakken in de haven tot een bezoek aan een pottenbakker en een zilversmid, of een zelfstandig uitstapje naar de lokale rumdistilleerderij, inclusief plattegrond. Op de foto stond een moderne gestroomlijnde bus in twee kleuren, zilver vanboven, blauw vanonder, en een lichtgetinte Tico-chauffeur met keurig geknipt haar, een hartelijke glimlach en

een echt chauffeurspetje. Niet dat het Sten iets uitmaakte of de man achter het stuur uit Zweden of uit Mandingo kwam, maar het contrast was wel erg frappant. Ze waren afgescheept met een nurkse lomperik en een oud barrel, deze afgedankte schoolbus die zo vaak was overgeschilderd dat het leek alsof er een nieuwe huid overheen was gegroeid. Iedereen was teleurgesteld ('Geen airco? Doe me een lol, zeg!') maar ze waren toch allemaal ingestapt en hadden zich in de kinderstoeltjes geperst, op een andere opstapplek dan aangegeven, Lubbock of Yuma of King City, en zichzelf getroost: 'Ach, het is tenminste wel goedkoop.'

Hij staarde humeurig uit het raam, werd met de minuut nijdiger, en zag een ondiepe beek die zo op het oog helemaal in de weg was opgegaan, compleet met brokken steen en kuilen met schuim, behalve dat dit water stroomde en voor hen uitwaaierte in een brede, golvende poel. De wielen gleden met een zachte plons in het water, druppels spatten op en vielen neer, en opeens moest hij denken aan de vissen die hier in diepe poelen geleefd hadden, tropische vissoorten, de karperzalmen, Jack Dempseys en engelvissen die hij als kind in zijn aquarium had verzorgd. Zijn gedachten dwaalden af en voor zijn geestesoog verschenen de rij verlichte aquaria in de dierenwinkel waar hij na school altijd even aanwipte, het machtige gevoel om de vissen met zijn zelfverdiende geld te kunnen kopen, zijn eerste eigen aquarium waar hij stenen in legde en een kuiltje in het zand maakte om – hoe heette die waterplant ook al weer? – waterpest in te zetten. O ja, die waterpest. En die *Echinodorus*, die op een miniatuur avocadoboom leek. Wat nog meer? De kleine dwergmeerval, de albino-visjes, hoe heetten die ook al weer?

Hij had in geen jaren aan zijn aquarium gedacht. Ook niet aan zijn moeder, die stond te griezelen bij het bakje met wurmen dat hij in de koelkast bewaarde. Visvoer. De draderige wormen, hun geur, de geur van het aquarium zelf als je de klep optilde en de walm van de wereld die je zelf had gecreëerd je tegemoetkwam. Het beurde hem een beetje op. Carolee had gelijk. Dit was inderdaad een avontuur, dit doorbrak de sleur, dit haalde hem uit zijn luie stoel. Terwijl de brochure niet alleen vier apensoorten beloofde, maar ook de agoeti, de luiaard en de pekari, en met een beetje geluk zelfs een ocelot of een